

Yhteistyöstä yhteisötyöhön

Pasi Penttilä

Rakenteellisen sosiaalityön foorumi

29.10.2024

Raportin tarkoitus

- **Miten yhteisösosiaalityötä toteutetaan Suomessa?**
- Ensisijaisesti suuntaa antava alustus paikallisten toimintamallien ja käytäntöjen ideoimiseen.
- Selkeyttää konkreettisten esimerkkien avulla, mitä yhteisösosiaalityö on ja millä eri tavoilla sitä voidaan toteuttaa.
- Tavoitteena **EI** ole antaa täydellistä tai kattavaa kuvausta kaikesta Suomessa toteutetusta yhteisötyöstä tai siihen rinnastettavasta toiminnasta.
- Raportti **EI** täytä tieteellisen tutkimuksen kriteerejä; toimii lähinnä kehittämistyön apuvälineenä.

Yhteistyöstä yhteisötyöhön

Yhteisösosiaalityön erilaisten toteutustapojen kartoittamista

Pasi Penttilä
Sosiaalialan osaamiskeskus Koske
Harjoitteluraportteja 18

Yhteisösosiaalityö

- Yhteisölähtöisistä työorientaatioista ei ole käytössä yhtä yhteisesti hyväksyttyä tai laajasti jaettua käsitettä tai täsmällistä määritelmää.
- Raportissa käytettiin Roivaisen ym. (2019) määritelmää:
 - Yhteisösosiaalityö on ”alueella toteutettavaa sosiaalityötä, jossa sosiaalityön kumppaneina on viranomaisia, palvelujen tuottajia, järjestöjä, seurakuntia, asukkaita ja heidän yhteisöjään” (s. 278).
- Erityisesti haluttu korostaa toiminnan asukas- ja kansalaislähtöisyyttä, valtasuhteiden horisontaalisuutta ja yhteisöjen valtaistumista.
 - (vrt. esim. Eräsaari, 2016; Kananoja & Karjalainen, 2016; Pekkarinen & Kiviranta, 2023)

Tiedonhaun toteutus

- Tiedonhaku suoritettiin julkisista verkkolähteistä löydettävillä toimintamallien kuvauksilla.
 - Innokylä, hyvinvointialueiden verkkosivut yms.
- Hyödynnettiin myös tutkimuskirjallisuutta, erityisesti Roivainen ym. (2019).
- Lisäksi konsultoitiin ammattilaisia ja asiantuntijoita lähteiden ja toiminnan löytämiseen.
- Käytännöistä saatavat tiedot olivat erittäin sirpaleisia ja epämääräisiä. Jos tietoja olikin saatavilla, ne olivat toistuvasti melko puutteellisia ja hyödyntämiskelvottomia.

Käytännön toimintamalleja

- Eniten ja parhainta tietoa löytyi Tampereelta ja Helsingistä.
- Lisäksi haluttiin nostaa esiin Keski-Suomesta löytyvää toimintaa, vaikka tietojen laatu ja määrä jäivätkin Helsinkiä ja Tamperetta vähäisemmiksi.

Tampereen yhteisösosiaalityöstä

- Tampereella toteutettava yhteisösosiaalityö paikantuu Hervannan kaupunginosaan.
- **Kototori** (2017–2022)
- **Yhteisökeskus L8** (2021 →)
- **Yhteisöneuvonta**

Kototori (2017–2022)

- Monitoimijainen matalan kynnyksen neuvonta- ja ohjauspaikka kotoutumisen alkuvaiheen maahanmuuttajille.
- ”Yhden luukun” periaate: neuvontaa ja palveluohjausta yhdessä paikassa ilman ajanvarausta.
- Alueen asukkaat mukana toiminnassa kokemusasiantuntijoina ja yhteisöneuvojina
- Kototorin kävijöitä tavattiin muiden kävijöiden ollessa läsnä → mahdollisti usean kävijän neuvomisen yhtä aikaa
- Keskeistä ns. *vuorovaikutuksellinen käänne*: kävijä esittää kysymykset, ei työntekijä. Kävijä päättää, mistä asioista keskustellaan ja mitä asioita hän jakaa työntekijälle.

Yhteisökeskus L8 (2021 →)

- Perustettiin Kototorin rinnalle, mutta Kototorin toiminnan päätyttyä toimii ikään kuin Kototorin perinteen jatkajana.
- Sosiaalityön ja 3. sektorin palveluita saman katon alla. Kävijöille tarjotaan neuvontaa, ohjausta ja yhteisöllistä toimintaa.
- Sosiaalisiin ongelmiin haetaan yksilöitä laajempia rakenteellisia ratkaisuja yhdessä kävijöiden, alueen asukkaiden ja 3. sektorin kanssa.
- Taustalla ajatus jaetusta asiantuntijuudesta ja jaetusta omistajuudesta.
- Yhteisökeskusta koskevia muutoksia ja ongelmia ratkotaan yhdessä kuukausittaisissa talokokouksissa ja yhteisöraadeissa.

Yhteisöneuvonta

- Yhteisöneuvojat ohjaavat ja neuvovat asukkaita sellaisissa asioissa, jotka eivät vaadi sosiaalihuollon ammattihenkilön pätevyyttä.
- Yhteisöneuvojana toimiminen ei vaadi erityistä koulutusta, vaan hän hyödyntää olemassa olevaa tietotaitoaan (vrt. kokemusasiantuntijat).
- Neuvontatyön aiheisiin kuuluivat mm. asumisasiat, koulutus, työllisyys, lasten päivähoito sekä arjen käytännön asioiden hoitaminen.
- Jos yhteisöneuvoja kohtasi asian, joka ylitti hänen työhönsä kuuluvan neuvonnan tason, hän pystyi kutsumaan koolle ammattilaisten verkostopalaverin.
- Kototorin aikana yhteisöneuvojat olivat usein Kototorin entisiä kävijöitä, ja oli havaittavissa selvä kehityspolku kävijästä neuvojaksi.

Helsingin yhdyskuntatyöstä

- Helsingissä käytetään termiä *yhdyskuntatyö* yhteisösosiaalityön sijasta.
- Yhdyskuntatyötä toteutetaan laajasti kaikilla kaupungin suuralueilla.
- **Yhdyskuntatyöntekijät**
- **Naapuruuspiirit**

Yhdyskuntatyöntekijät

- Helsingissä ”yhdyskuntatyöntekijä” on oma erillinen työnimike.
- Työntekijät jakautuneet suuralueittain: vuonna 2017 noin 25 lähiötä eli noin 200 000 asukasta per työntekijä.
- Karkea jaottelu 1) paikallisyhteisöjen, järjestöjen ja yritysten kanssa tehtyyn yhdyskuntatyöhön ja 2) organisaatioiden sisällä ja välillä tehtävään yhdyskuntatyöhön.
 - Paikalliseen yhdyskuntatyöhön kuuluu erilaisia yhteistyötapaamisia, toimintaan tutustumista, tiedonvälitystä, tapahtumien järjestämistä ja hankeyhteistyötä. Keskeistä on asukasosallisuuden edistäminen.
 - Organisaatioissa tehtävään yhdyskuntatyöhön kuuluu mm. uusien työmuotojen tukeminen, asukastoiminnan fasilitointi, tiedon jakaminen ja tapahtumien järjestäminen.
- Yhdyskuntatyössä mukana vahva rakenteellisen työn ulottuvuus esim. kaupunkisuunnitteluun osallistumisena ja alueen toimijoiden verkottamisena.

Naapuruuspiirit

- Ikäihmisille tarkoitettua toimintaa, jota toteutetaan yhdessä vapaaehtoisten ja julkisen sektorin yhdyskuntatyöntekijöiden kanssa.
- Piirit toimivat asuinalueen maksuttomissa tiloissa ja luovat ikäihmisille matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja.
- Piireissä ehkäistään yksinäisyyttä ja vahvistetaan osallisuutta järjestämällä yhteisöllistä toimintaa lähellä kotia.
- Osallistujat nähdään toimijoina eikä toiminnan kohteina. Osallistujat pystyvät osallistumaan tapaamisten suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Keski-Suomen yhteisötoimintaa

- **Huhtasuon Kylätoimisto** (Jyväskylä)
 - Koskessa on aiemmin selvitetty Huhtasuon ASA ry:n Kylätoimiston potentiaalia yhteisöllisen sosiaalityön toteuttamispaikkana ([Huuskonen, 2019](#)).
 - ”Yhteinen olohuone”, jossa ihmiset voivat tavata toisiaan ja osallistua maksuttomaan ryhmätoimintaan. Toimistossa työskentelee myös vapaaehtoisia.
 - Kylätoimiston yhteydessä tarjotaan myös kuntouttavaa työtoimintaa ja työvalmennusta.
- **Monikulttuurikeskus Gloria** (Jyväskylä)
 - Matalan kynnyksen avoin, monikulttuurinen kohtaamispaikka.
 - Tavoitteena tukea monikulttuurisia ryhmiä ja yhteisöllisyyttä, yhdistää eri toimijoita sektorirajojen yli sekä mahdollistaa ihmisten verkostoitumista.
 - Gloriassa vapaaehtoiset voivat toimia mm. kieliapuna, valmistaa ruokaa sekä osallistua toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.

• **Päihdekuntoutuskoti Seukkala (Laukaa)**

- Asiakkuuteen perustuvaa kuntoutustoimintaa päihde- ja mt-ongelmista toipuville, jota ei voida pitää yhteisötyönä samalla tavoin kuin aiemmin esitettyjä toimintamalleja.
 - Tästä huolimatta toiminta on vahvasti yhteisöllistä ja siinä on monia yhteisösosiaalityön kannalta mielenkiintoisia piirteitä.
- Asiakkaat osallistuvat talon käytännön tehtäviin osana yhteisöhoitoa, esim. ympäristön- ja puutarhanhoitoon liittyviin tehtäviin.
- Yhteisöpalavereita järjestetään monta kertaa viikossa, joissa mm. laaditaan yhdessä joka viikon yhteinen ohjelma ja toiminnan sisältö.
- Green Care –toimintaa, mm. eläinavusteista toimintaa ja puutarhanhoitoa.

• **Meidän Tupa (Saarijärvi)**

- Sosiaalisen kuntoutuksen avoin työikäisten kohtaamispaikka, johon osallistumiseen ei tarvita sosiaalisen kuntoutuksen päätöstä.
- Vertaisryhmiä, ohjattua ryhmätoimintaa, kansalaisopiston päiväryhmiä, asiakasraateja ja asiakasohjausta ilman ajanvarausta.

Tulosten yhteenvetoa

- Yhteisöosiosiaalityön käytännöistä saatavilla olevat tiedot ovat erittäin sirpaleisia.
 - Parhaiten tietoa löytyy Tampereelta ja Helsingistä, joissa toiminnalla on pitkät perinteet.
- Käytännöissä korostuu toistuvasti fyysisten tilojen ja kohtaamispaikkojen suuri merkitys yhteisöllisyydelle, mikä näkyy myös tutkimuskirjallisuudessa (esim. Eräsaari, 2016).
- Malleja yhdistää myös vahva asukaslähtöisyys, jossa toiminta ja käytännöt rakentuvat pitkäjänteisessä yhteistyössä ja dialogissa osallistujien kanssa.
- Osallistujat eivät ole pelkkiä passiivisia toiminnan kohteita, vaan aktiivisia suunnittelijoita ja toteuttajia.

Ehdotuksia

- Tietojen säilyminen ja julkaiseminen on varmistettava.
- Vaikka oman toiminnan lähtöpisteeksi voidaan ottaa jokin tietty malli, lopulliset käytännöt muotoutuvat pitkäjänteisessä yhteistyössä asukkaiden ja osallistujien kanssa.
 - Jonkin toimintamallin pakottaminen yhteisöön sen ulkopuolelta ei kuulu yhteisötyön taustafilosofiaan.
 - Keskeistä on valtasuhteiden horisontaalisuus, asukas- ja kansalaislähtöisyys sekä yhteisöjen valtaistuminen.
- Ammattilaisten välinen *yhteistyö* ei riitä, vaan tarvitaan asukkaiden toimijuuden tunnistavaa ja tunnustavaa *yhteisötyötä*.

Kiitos!

Lähteet

Eräsaari, L. (2016). Yhteisösuhteille perustuva sosiaalityö. Teoksessa M. Törrönen, K. Hänninen, P. Jouttimäki, T. Lehto-Lundén, P. Salovaara & M. Veistilä (toim.), *Vastavuoroinen sosiaalityö* (s. 109–125). Gaudeamus.

Huuskonen, P. (2019). *Kohtaamispaikkojen mahdollisuudet yhteisölliselle sosiaalityölle. Kohtaamisia ja keskusteluja Huhtasuolla osallistuvan havainnoinnin menetelmin* [Harjoitteluraportteja 5]. Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus.
https://www.hyvaks.fi/sites/default/files/2024-06/KoskeHarjoitteluraportteja5_Huuskonen.pdf

Kananoja, A. & Karjalainen, P. (2016). Hyvinvoinnin edistäminen ja yhteisötyö sosiaalipolitiikan uusissa rakenteissa. Teoksessa A. Kananoja, M. Lähteinen & P. Marjamäki (toim.), *Sosiaalityön käsikirja* (luku 10). Tietosanoma.

Pekkarinen, A. & Kiviranta, J. (2023). Toimisto vai yhteisö sosiaalityön työympäristönä? *Janus*, 31(2), 210–217. <https://doi.org/10.30668/janus.126059>

Roivainen, I., Kostianen, T. & Metteri, A. (2019). Yhteisösosiaalityö muuttuvassa toimintaympäristössä. Teoksessa A. Pohjola, T. Kemppainen, A. Niskala & N. Peronius (toim.), *Yhteiskunnallisen asemansa ottava sosiaalityö* (s. 277–302). Vastapaino.

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014). <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>